

Text prošel recenzním řízením.

Studie vznikla v rámci výzkumného záměru MSM0021620841

Rozvoj české společnosti v EU: výzvy a rizika.

Copyright © Jakub Končelík a Tomáš Trampota 2007

ISSN 1801-5999

RUDÉ PRÁVO V KONTEXTU REFORM KONCE 60. LET: METODICKÉ POZNÁMKY KE KVANTITATIVNÍ ANALÝZE

VEDOUcí VÝZKUMU: JAKUB KONČELÍK, TOMÁŠ TRAMPOTA SPOLUPRACOVNÍCI: STUDENTI SEMINÁŘE MÉDIA A SPOLEČNOST — RADIM HLADÍK, EVA HLOUŠKOVÁ, PETR KOPÁČEK, VLASTIMIL NEČAS, ARNOŠT NOVÁK, JAN PATERA, VERONIKA SUCHÁ, BOHUMIL VOSTAL
(FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD UNIVERZITY KARLOVY)

Abstract

The study is a content analysis of Rudé právo daily (published by Communist party of Czechoslovakia) within the period of so called Prague Spring. The Rudé právo daily functioned as communist ideological instrument during the communist era. However, the content analysis presented hereby is focused on news coverage in spring 1968, which was typical of weakening of censorship and increase in freedom of speech. The study reveals the changes of thematic agenda of Rudé právo. The daily held core position in Czechoslovak media system and had strong thematic impact on the agenda of other media. The most important findings describe increasing coverage of Czech domestic events whereas the period after military invasion brought shift towards foreign affairs coverage and partial exclusion of Czech political agenda.

Keywords:

Rudé právo, Prague spring, media, content analysis, quantitative analysis, methodology, censorship, year 1968

KONTAKT NA AUTORY

---

koncelik@fsv.cuni.cz, trampota@fsv.cuni.cz, hadgi@post.cz,
eva_hlouzkova@centrum.cz, kopacek.petr@seznam.cz, necas@fsv.cuni.cz,
arnovak@centrum.cz, j.patera@volny.cz, veronika.sucha@seznam.cz,
bohuvostal@yahoo.co.uk

RUDÉ PRÁVO V KONTEXTU REFORM KONCE 60. LET: METODICKÉ POZNÁMKY KE KVANTITATIVNÍ ANALÝZE

---

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Výzkumem obsahu ústředního deníku KSČ Rudého práva v období ustavování a vyvracení československých reform konce 60. let 20. století jsme chtěli:

[a] demonstrovat možnosti méně často využívané metody studia historických mediálních obsahů,

[b] a zároveň oživit diskusi 1] nad rolí médií v reformních událostech a 2] nad teoretickým problémem vymezení charakteristických rysů totalitního a demokratického mediálního systému i 3] přispět do rozpravy nad mírou skutečných změn tematické agendy, profesních stereotypů i formálních náležitostí československých médií v souvislostech pražského jara.

Tato studie vznikla na základě koncepce sestavené a z dat sesbíraných v rámci semináře Média a společnost pod vedením J. Končelíka a T. Trampoty. Seminář (výzkum prováděný v jeho rámci) si kladl za cíl seznámit studenty s možnostmi užití frekventované metody kvantitativní obsahové analýzy při zkoumání méně běžného kontextu mediálních obsahů. Předkládaná studie je prvním krokem při představování výzkumu – má připravit prostor pro detailnější analytický vhled do zjištěných charakteristik, procesů, závislostí a jejich rozsáhlejší prezentaci. Jejím bezprostředním smyslem je vysvětlit použitou metodu výzkumu a její základní analytické postupy.

Studie nabízí aplikaci konzervativního metodického přístupu na méně obvyklé tematické zaměření. V práci mediálních vědců (i při zkoumání masové komunikace příbuznými vědami) zastává výzkum mediálních obsahů tradičně významné místo a námi uplatněná kvantitativní obsahová analýza představuje jeden z prvků

---

dominantního diskurzu mediálních studií.¹ Její využití pro výzkum „neaktuálních“ mediálních obsahů, tj. např. její využití jako nástroje zkoumání historických zákonitostí, je ale méně frekventované a není nám známo, že by v domácí odborné literatuře některý autor východiska zkoumání historického mediálního obsahu kvantitativní metodou zformuloval. Proto jsme v tomto úvodním textu věnovali mimořádnou pozornost výkladu metody.

Kritikové často poukazují na výpovědní limity kvantitativní metody obsahové analýzy² a i my bychom zde rádi zdůraznili, že jakákoliv její aplikace na mediální obsah by se měla vyvarovat „okouzlení metodou“ a omezení metody zřetelně artikulovat.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA — MÉDIA JAKO KATALYZÁTOR REFORM

2.1. Proměna role médií v průběhu událostí let 1967—1969

Po státním převratu v únoru 1948 se komunisté spolu s mocí ujali i řízení a kontroly médií, nespokojili se ale s pouhou úpravou struktury a vlastnických vazeb. S únorem započal razantní nástup zcela odlišného modelu mediální komunikace. Modelu typického pro totalitní režimy³, modelu založeného na jiné společenské funkci a odlišné hospodářské základně médií i na specifickém způsobu jejich ovládnutí. Jeho základy převzali českoslovenští komunisté ze Sovětského svazu. Charakteristickým rysem tohoto modelu byla snaha maximalizovat kontrolu státní moci (rozhodující politické síly – Komunistické strany Československa, KSČ) nad průběhem mediální komunikace a podřídit tuto komunikaci právě potřebám státní moci a stranického aparátu.⁴

S cílem upevňovat (udržovat) mocenský monopol KSČ, založený (po prvních letech aktivní podpory) i na poslušné rezignaci neinformovaných občanů, pracovala média nepřetržitě po celou dobu trvání komunistické moci. Tuto kontinuitu totalitního modelu ovšem významně narušily události roku 1968.

Vztah moci k médiím se v Československu v období reformy konce 60. let 20. století významně modifikoval. Ve stalinském duchu budovaný model prodělal v průběhu 60. let krizi funkčnosti.⁵ Přes snahu redefinovat jej novým tiskovým

¹ Srov. Fiske, 1987; Riffe, 1997. Z domácích studií kupř. Končelík, Trampota, 2004.

² Viz například Fiske, 1982; Hansen et al., 1998.

³ Soutloví „totalitní režim“ pro účel následujícího výkladu nevnímáme jako politologický termín. K problematice rozlišení totalitních a autoritářských režimů srov. kupř. práci Linzeho, 2000.

⁴ Při tomto základním vymezení vycházíme z práce Sieberta, Petersona a Schramma *Four theories of the press* (Siebert et al., 1956) a jeho kritiky provedené zejména prací Neroneho, 1995. V dalším textu výrazem ‚totalitní model‘ odkazujeme na ‚Soviet–Totalitarian‘, pojmem ‚demokratický model‘ pak na ‚Social Responsibility‘.

⁵ Počátky této krize lze hledat na počátku 60. let. Tehdejší vnitřní politické pnutí, symbolizované např. snahou vyrovnat se s politickými procesy (Kolderova komise), nalezlo svůj ohlas i v oblasti kultury a médií, charakterizovatelný Kafkovskou konferencí, či oslabováním role Hlavní správy tiskového dohledu.

zákonem⁶ ztratil institucionalizovaný dohled nad médii dosavadní vliv a do roku 1968 už vstoupil jako stále ještě silně nastavený, ovšem okolím (novináři) do značné míry ignorovaný. V průběhu pražského jara se prostor pro novinářskou práci uvolnil. Předsednictvo ústředního výboru KSČ (ÚV KSČ) se nejprve na přelomu února a března 1968 postavilo proti předběžné cenzuře a cenzurní aktivity následně převedlo do pravomoci ministerstva kultury⁷, problematická a již pouze formální existence cenzurní instituce skončila v polovině června⁸ a na konci června pak byla cenzura postavena mimo zákon.⁹ Na počátku srpna 1968 tak byla média svobodná od dohledu a řízení. Komunistická strana téměř ztratila možnost je korigovat – v létě 1968 byl její dohled omezen na morální apelování, případně kádrové snahy.¹⁰ To s sebou přineslo výraznou obsahovou proměnu a liberalizaci médií provázenou podstatným růstem jejich vlivu na formování veřejné komunikace (na veřejný život). Tyto změny se projeví v příklonu médií k veřejné sféře a k faktickému zájmu o převzetí role společenské odpovědnosti za artikulování postojů veřejnosti k fungování mocenských struktur. Média sice svým jednáním komplikovala vztah vedení KSČ a sousedních socialistických zemí, na druhou stranu ale seznamovala občany s programem reformistů a upřímně ho podporovala. V létě 1968 média svým faktickým fungováním dosáhla nejzazšího bodu přibližování k demokratickému modelu.

Po intervenci armád Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a násilném přerušení reformu začalo období konsolidace moci KSČ, pro které se vžil pojem normalizace.¹¹ Jedním z jejích nejvýznamnějších cílů byla co nejúplnější kontrola veřejného života, co nejúplnější potlačení projevů občanské, osobní iniciativy při řešení věcí veřejných. Došlo k zásadní změně ve vývoji postavení médií a k ústupu zpět k úplné reglementaci. V průběhu podzimu a zimy 1968 ještě média neakceptovala a obcházela systém předpokládající opětovné ukotvení závislosti médií na rozhodování KSČ zprostředkovaném správními institucemi, model předdefinovaný nově se etablující mocí, ta ale média dostala pod svou kontrolu již s prvními lety normalizace. Systém se tak vrátil k původnímu totalitnímu vzorci.

⁶ Zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích.

⁷ Předsednictvo mj. zrušilo své usnesení o stranickém vedení tisku a ostatních hromadných prostředků ideového působení, protože toto usnesení nebylo možné realizovat bez porušení zmíněného tiskového zákona z roku 1966. Srov. NA, fond 02/1, sv. 63, ar. j. 70, b. 24; dne 4. března 1968.

⁸ Vládním nařízením č. 69/1968 Sb., ze dne 13. června 1968, které zrušilo statut Ústřední publikační správy.

⁹ Přijetím zákona č. 84/1968 Sb. z 26. června 1968 vyvrcholil nový přístup československých komunistů ke kontrole a řízení médií. Zákon vyhlásil: „Cenzura je nepřipustná. Cenzurou se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky.“ Tento zákon představuje v kontextu sovětského bloku zcela ojedinělý pokus o legislativní potvrzení svobody slova formálně deklarované ústavami vycházejícími ze sovětského vzoru.

¹⁰ Hoppe dokonce výslovně říká: „Lze tvrdit, že (...) byla v médiích zrušena tzv. vedoucí úloha strany.“ Hoppe, 2004, s. 11.

¹¹ Ve vymezení pojmu „normalizace“ není česká historiografie zcela jednotná. My vnímáme jako její počátek dubnové plénum roku 1969 a nástup Gustáva Husáka do funkce generálního tajemníka ÚV KSČ. Za počátek normalizace v médiích považujeme uveřejnění výzvy Slovo do vlastních řad o měsíc později.

V médiích se tento postup projevil omezováním demokratických prvků řízení médií s cílem dosáhnout opět neškodných, uniformních mediálních obsahů.¹² Jeho průvodním jevem byla rozsáhlá personální čistka mezi novináři. V průběhu stranických čistek se KSČ zbavila odbojných a samostatně uvažujících komunistů v redakcích, vyloučila a vyškrtla je ze svých řad¹³ a tento akt pro postižené novináře-komunisty znamenal buď nutnost média opustit, nebo alespoň ztrátu vlivu na chod redakce. Takto obnovené vedení redakcí pak zajistilo i ‚správný‘ náhled i ‚kádrový profil‘ ostatních, nekomunistických, řadových novinářů.

2.2. Média jako předmět zahraniční politiky

Liberalizační atmosféra v Československu první poloviny roku 1968 neodpovídala politickému klimatu ostatních zemí sféry vlivu Sovětského svazu. Českoslovenští komunisté byli stále častěji upozorňováni partnerskými komunistickými stranami na neslučitelnost vývoje v Československu s jednotností internacionální fronty komunismu. Klíčovým argumentem politiky sovětského vedení při jednáních s československými komunisty byla neschopnost KSČ „ovládnout prostředky masové informace“.¹⁴ Výtky ‚bratrských stran‘ bývaly založené na kritice fungování československých médií – s oblibou je citoval i generální tajemník KSSS Leonid Iljič Brežněv.¹⁵ Mediální politiku reformního vedení KSČ kritizovali zástupci partnerských komunistických stran již po oslavách únorových událostí¹⁶, po odstoupení Novotného z funkce prezidenta,¹⁷ opakovaně

¹² Období nástupu posrpnové politické elity k moci znamenalo pro média zásadní proměnu podmínek fungování. Znovu se deklarativně formulovala služebnost médií (jejich základní role v každém totalitním režimu), znovu byla akcentována osobní odpovědnost za budování socialistické společnosti – tentokrát ovšem v podmínkách trvalé přítomnosti okupačních vojsk a s vědomím nezájmu a nechuti velké části veřejnosti.

¹³ Takto byla postižena více než čtvrtina komunistů – zaměstnanců médií. Průběh čistek se ale výrazně lišil redakci od redakce. Mimořádné postavení Rudého práva (a do jisté míry i ideovou pevnost jeho redakce) ilustruje následující Tabulka. Údaje se týkají pouze novinářů-komunistů.

Stav pohovorů v hlavních organizacích tisku, rozhlasu a televize k 1. 6. 1970				
Organizace	členů KSČ	dosud prověřeno	prošli pohovory (zůstávají v KSČ)	neprošli pohovory (vyškrtnutí a vyloučení)
deník Rudé právo	730	59,3 %	92,4 %	7,6 %
nejdůležitější média	2502	44,9 %	71,0 %	29,0 %

Zdroj: Otáhal, Nosková, Bolomský, 1993.

¹⁴ Srov. Dopis pěti komunistických a dělnických stran ÚV KSČ ze dne 14. 7. 1968. Citováno z: Benčík, Domaňský, s. 88.

¹⁵ Kritizoval československá média i při posledním pokusu o odvrácení intervence – při telefonickém rozhovoru s Dubčekem 13. srpna 1968. Srov.: DOCUMENT No. 81: Transcript of Leonid Brezhnev's Telephone Conversation with Alexander Dubček, August 13, 1968 na http://www.gwu.edu/~nsarchiv/nsa/publications/DOC_readers/psread/doc81.htm#3

¹⁶ „Podle F. Semína, který doprovázel delegaci KSSS, si Sověti stěžovali na obsah Rudého práva, protože bylo příliš liberalistické a některým článkům prý mnoho nechybělo, aby byly v rozporu s linií strany, nelíbily se jim ani příspěvky v dalších novinách.“ Srov.: <http://www.mvcr.cz/policie/udv/prezentace/prazskejaro.html>

¹⁷ S odstoupením Novotného z prezidentské funkce (22. března) „znepokojení strážců imperia nad polednovým vývojem – „zmizením“ cenzury, personálními změnami, vynucenými kampaní sdělovacích prostředků – dosáhlo (...) kulminačního bodu.“ Durman, s. 84.

pak na schůzce v Drážďanech¹⁸, po oslavách prvního máje 1968, na schůzce v Moskvě¹⁹, v souvislosti s manifestem 2000 slov²⁰, ve Varšavě, v Čierné nad Tisou i v Bratislavě.²¹

V případě těchto posledních setkání lze dokonce mluvit o střetu liberální československé mediální politiky se sovětským přidělově-informačním postupem.²² Tento střet vhodně ilustruje vzájemné nepochopení a neporozumění československých reformních komunistů a sovětské politické elity v přístupu k roli médií. V té době již obě strany zastupovaly dva protichůdné modely.²³

Tento rozpor byl později detailně formulován oficiálním propagandistickým výkladem událostí roku 1968, Poučením z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. To označilo ‚kontrarevoluční‘ působení médií za jednu z bezprostředních příčin intervence.²⁴ Tuto tezi ale připravila již krátce po srpnu

¹⁸ Biřák připomíná, že Brežněv zde ‚vyslovoval podivení nad tím, co se dělá s Rudým právem a jak se situace v Československu vyvíjí. (...) Položil nám otázku: ‚Kdo vlastně řídí Rudé právo. Jsou to ještě vůbec noviny ústředního výboru?‘“ Biřák, s. 128, 131 a 132.

¹⁹ Srov. kupř.: Dubček: Naděje u mírů poslední. Strany 169, 170. Benčík, s. 41.

²⁰ Brežněv kvalifikoval manifest jako ‚nástup sil, které navodí kontrarevoluční situaci.‘ Srov. např.: Pecka, s. 10, 11.

²¹ ‚V tisku, rozhlasu a televizi se vydávají výsledky setkání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě za vítězství KSČ nad KSSS a dalšími bratrskými stranami. Bratislavskému prohlášení se dává jednostranný výklad (...) Navíc neodpovědná hodnocení a závěry, jež činí tisk, se v podstatě setkávají s podporou ve vystoupení některých vedoucích činitelů KSČ. (...) V kampani nepřátelské vůči Sovětskému svazu a dalším socialistickým zemím hrají zvláště škaredou úlohu časopisy Literární listy, Mladá fronta, Student, Práce a Reportér, které se už dávno staly hláskou troubou pravých protisocialistických a protisovětských sil.‘ Dopis Politbyra ÚV KSSS ze dne 17. 8. 1968 adresovaný předsednictvu ÚV KSČ. Cit. podle: Jakeš. Příloha č. 3.

²² Vhodným příkladem je novinářské podchycení schůzky v Čierné, kam měla média zapovězený přístup. Navzdory policejní uzávěře se kameramanovi Československé televize podařilo natočit reportážní šot, který vyvolal ostré protesty sovětské delegace. ‚Napadla československé partnery, že nedodrželi slib. Bylo přece dohodnuto, že novináři nebudou mít do Čierné přístup! Vynutili si vyšetřování, ale nikdy se nezjistilo, kdo a jak snímek natočil.‘ Havlíček, s. 103 a 104.

²³ Ve výkladovém rámci již zmiňovaných čtyř teorií tisku a jejich kritiky (Nerone, 1995) by bylo možné charakterizovat situaci jako stav, kdy konstituující a prosazující se demokratický model vztahu moci a médií nutil československé novináře ke konfrontačnímu postoji (relativně svobodní novináři nejenže už požadovali informace o jednání předsednictva ÚV KSČ, oni dokonce nechápali, že je nedostávají a nemohou se k nim vyjadřovat) a naopak porovnání standardů sovětského modelu s československými poměry bylo pro sovětské vedení důkazem mocenské krize, neschopnosti KSČ řídit média (v duchu tohoto modelu ztrátou ‚vedoucí role ve společnosti‘).

²⁴ Poučení doslova říká: ‚[V médiích] měla pravice již před lednem významné pozice, které si v této době dále upevnila a učinila z nich hlavní zbraň útoku proti straně a socialistickému státu. Bylo to umožněno mimo jiné tím, že vedení strany a státu se v podstatě zřeklo jejich řízení a kontroly. (...) Protože vedoucí orgány KSČ fakticky přestávaly řídit stranu i sdělovací prostředky, směr politického vývoje v zemi stále výrazněji určovalo nikoli vedení strany, nýbrž pravice. (...) Vinou kapitulantského postoje pravicové části Dubčekova vedení se pravicové síly plně zmocnily rozhlasu, televize, zpravodajského filmu i většiny tisku a přeměnily je v hlavní nátlakový a mocenský nástroj k prosazení svých cílů. Celkové obsahové zaměření sdělovacích prostředků v podstatě splynulo s ideologickou diverzí imperialistického Západu. (...) Agresivní skupiny tzv. progresivistů umlčovaly a terorizovaly poctivé redaktory a novináře, kteří chtěli pravdivě a objektivně hodnotit situaci v naší zemi. Každého, kdo obhajoval principy marxismu-leninismu, proletářského internacionalismu, spojenectví s SSSR i naší příslušnost k světovému

intervenční propaganda²⁵ – měla se stát jediným oficiálně přípustným výkladem působení médií v reformním procesu.²⁶

2.3. Rudé právo jako předmět analýzy dobového obsahu médií

Rudé právo jako ústřední tiskový orgán KSČ bylo mluvčím ÚV.²⁷ Po celé období její vlády zprostředkovávalo a tlumočilo oficiální a povolený náhled na veškerou (veřejnou, společenskou, politickou) agendu pro politické a správní elity (a zprostředkovaně, ne-li dokonce přímo, tak i pro každého občana).²⁸ Plnilo tak roli prvního a nejdůležitějšího média v Česku.²⁹ Šéfredaktor RP zasedal na jednáních předsednictva ÚV KSČ,³⁰ a RP tak bezprostředně zprostředkovávalo denní styk mezi politickým centrem KSČ a členy strany i veřejností. Plnilo (kromě jiných funkcí) také funkci propagandistickou. Bezprostřední kontakt šéfredaktora RP se členy nejvyšších stranických orgánů zaručoval bezchybnou podporu stranického náhledu (neomylnost) a ideovou čistotu stranického deníku, RP bylo jediným médiem „kompetentním pro vedení systematických propagandistických

---

socialistickému společenství, každého, kdo vyjadřoval nesouhlas nebo se postavil na odpor vzdouvající se vlně antisocialistické a protisovětské hysterie, všemožně zastrašovaly a dožadovaly se jeho vyřazení z národního společenství.“ Nezbytnost této omluvy a nemožnost ji opustit je charakteristická pro vnitřní konzistenci normalizačního výkladu vztahu médií a moci. Bez diskuse se k ní ještě po čtvrtstoletí hlásí kupř. Jakeš, s. 39: „Negativní úlohu v celém procesu sehrávaly především sdělovací prostředky, které určovaly atmosféru ve společnosti tím, že vyhrocovaly situaci a propůjčovaly se k útokům proti straně, čestným komunistům, Sovětskému svazu. Pod jejich tlakem kolísali i vedoucí představitelé strany a státu.“

²⁵ Vysvětlovala, že „pod demagogickým pláštěm ‚svobody tisku‘, skryté za hlučnou kampaní proti stranickému řízení tisku, které nazvaly ‚cenzurou‘, protisocialistické síly zavedly ve skutečnosti vlastní tuhou cenzuru v redakcích. Stránky tisku, rozhlas a televize byly plně uzavřeny názorům vystupujícím jasně na obranu socialistického zřízení a všem, kdo vystupovali s kritikou protisocialistických jevů.“ K událostem v Československu, s. 67.

²⁶ Šimečka (s. 58) nabízí výklad, že pro československou veřejnost se myšlenka pomýlení občanů zločinně organizovanými (či alespoň nezodpovědnými) novináři stala přijatelnou sebeomluvou a lidé začali pravidlo cizí zodpovědnosti ochotně podporovat, protože to bylo jednoduché. Poučení z krizového vývoje říká doslova: „Pravicové propagandě se tak podařilo pomýlit i početné skupiny čestných pracujících lidí naší vlasti. Značných úspěchů dosáhla mezi poměrně velkou částí inteligence, zejména v její humanitní části.“ Pro tento výklad je typický i výrok Biřáka po podpisu Moskevského protokolu. Vzpomíná, že řekl Dubčekovi: „Dej mi do rukou na dva až tři měsíce sdělovací prostředky, zejména rozhlas a televizi, a uvidíš, co se stane s tvou slávou, popularitou a kdo bude zrádcem. Biřák, s. 154, díl II.

²⁷ Symůnková, s. 88: „Bezprostředně po únoru 1948 se RP díky své přímé vazbě na mocenské centrum společnosti stalo na dlouhou dobu hlavním a nejdůležitějším médiem v Československu. Informovalo podle pokynů a potřeb ÚV KSČ a podílelo se i na likvidaci nepohodlných skupin uvnitř státu. Ve jménu lidu se zapojilo do politických procesů padesátých let a ovlivnilo i celkovou atmosféru v zemi.“

²⁸ Rudé právo zůstávalo po celé období periodikem protežovaným i technicky a správně – od přednostního přidělování papíru, přes přednostní přístup k tiskárenským technologiím po povinný odběr určeného počtu výtisků pro instituce. Náklad RP tak obyčejně neklesal pod milion výtisků denně.

²⁹ RP sice mělo hrát úlohu nejdůležitějšího deníku Československa, na Slovensku ale vycházelo pouze v omezeném nákladu; ústředním tiskovým orgánem ÚV Komunistické strany Slovenska byl deník Pravda.

³⁰ Když nebyl přímo členem nebo kandidátem předsednictva ÚV, byl na schůze z titulu své funkce šéfredaktora přizván.

---

kampaní namířených proti vnitřnímu i vnějšímu nepříteli.³¹ A jako takové bylo pod drobnohledem kritiků reforem. Přesto se ale – stejně jako ostatní deníky – v průběhu jara 1968 pozvolna vymanilo z těsné vazby na politické i úřední elity předsednictva i sekretariátu ÚV KSČ³² a tento proces emancipace RP na politice ÚV vyvolával pochybnosti i mezi reformními členy ve vedení KSČ (a snahy o jeho zvrát, či alespoň řízení).³³ I tak ale RP zůstalo věrným podporovatelem politiky ÚV a ani skutečnost, že v prvních dnech po srpnové okupaci Československa se i ono zapojilo do celonárodního odporu proti intervenci, není možné interpretovat jako vyvázání se z linie vedení KSČ (jak se o to snažilo mj. Poučení). RP totiž v „posrpnových“ dnech pracovalo v duchu rezoluce ÚV odsuzující intervenci, a tedy v souladu s aktuálním a redakci dostupným názorem většiny předsednictva. „Mimořádně“ vyšlo prvně 21. srpna a naposledy 1. září – od 3. září již vycházelo opět v řádném režimu³⁴ a během několika měsíců se vrátilo do své letité role

³¹ Symůnková, s. 89.

³² Bilák (s. 20, díl II.) poplašeně vzpomíná, jak na přelomu března a dubna „přišel demagogicky zdůvodněný návrh z Rudého práva i z jiných kruhů, aby Rudé právo nepodléhalo ÚV, ale ‚celé straně‘.“

³³ Dubček (K otázkám obrodzovacieho procesu v KSČ, s. 184, 185) na plénu ÚV KSČ 29. května 1968: „Za přítomnosti funkcionárov redakcie Rudého práva sme sa na predsedníctve dokladne zaoberali jeho prácou a zdoraznili, že Rudé právo je orgánom ÚV, a prerokovali sme program opatrení na zvýšenie účinnosti jeho práce. (...) Odmietli sme koncepciu, ktorá degradovala novinárov na pasívnych tlmočníkov politiky strany. Sme toho názoru, že stranická tlač má sprostredkúvať výmenu podnetov medzi vedením a členmi strany, medzi stranou a spoločnosťou.“

³⁴ SOA, Středočeský KV KSČ, karton 318, PKV 9. 9. 1968. „Dnem 3. 9. 1968 začalo vycházet Rudé právo s tím, že ostatní časopisy začnou vycházet později, až po vytvoření příslušných záruk. Každý vydavatel tisku musí znovu požádat o registraci u státních orgánů.“

Vydání Rudého práva od 21. 8. do 3. 9. 1968 dochovaná v knihovně Národního muzea.					
datum	počet stran	číslo	formát	označeno za legální vydání?	poznámka
21.8.	Běžné vydání připravené z minulého dne.				
21.8.	zvl. vyd. nečísl.		list běžného formátu RP		tisk na jedné straně, novinová tiskárna
21.8.	17.30, RP 2		hektografováno, zmenšeno		
23.8.	zvl. sjezdové č.		novinový tisk, zmenšeno		nedatováno, datoval knihovník
24.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	
25.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	poznámka * na poslední straně
25.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	poznámka * na titulní straně
26.8.	č. 232		list běžn. formátu RP, novin. tisk		
26.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	
27.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	
29.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ano	
30.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ne	
31.8.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ne	
1.9.	nečíslováno		novinový tisk, zmenšeno	ne	
3.9.	č. 243		běžný formát RP, novinový tisk		

Od 3. 9. dále už do konce měsíce září nepřetržitě, denně, v pravidelné kontinuitě; číslování bez zvláštních vydání. S různou stránkovou dotací a přílohami.

znění poznámky *: „Dnešní RP vychází z technických důvodů ve 2 vydáních a v různém formátu a

„hlásné trouby“ politiky ÚV KSČ a bezesbytku ji plnilo nejpozději od květnového zasedání roku 1969.³⁵ Jistou inovací bylo, že spolu s federalizací ČSSR se ale o užší vliv na RP hlásili i čeští komunisté.³⁶ Od srpnové epizody ‚svobodného RP‘ se později KSČ důsledně distancovala – Poučení důsledně pojmenovalo roli RP v srpnových dnech jako kontrarevoluční.³⁷

3. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Skutečnost, že se československá média v průběhu roku 1968 do značné míry vymanila z bezprostředního politického vlivu KSČ je dostatečně a opakovaně popisovaná,³⁸ v našem výzkumu jsme se pokusili doložit (a kvantifikovat) předpoklad, že (do jaké míry) ‚osvobození‘ médií vedlo k výrazným formálním i tematickým změnám v jejich obsahu.

Protože předkládaná studie představuje pouze první krok při představování výzkumu a soustředí se na osvětlení metody, rozhodli jsme se prezentovat jako ukázkové pouze základní charakteristiky a závěry sledování podílů domácího a politického zpravodajství. Stranou jsme prozatím ponechali klíčový výzkumný záměr – verifikaci předpokladu obecných teoretických modelů, že s procesem ‚osvobozování‘ tematické agendy (či snad lépe jejího vyvazování se z reglementu přímých i zprostředkovaných struktur KSČ) by měl úzce korelovat (vyjma formálních charakteristik, kupř. změn dosud direktivně určených

---

úpravě.“

³⁵ Hájek, s. 68 a 69: „Květnové zasedání ÚV KSČ potvrdilo, že hlavním a nejdůležitějším úkolem je obnovení jednoty strany, zvýšení její akceschopnosti a revoluční bojovnosti. (...) V tomto pojetí přistoupilo k plnění svých úkolů i RP; nenechává nikoho ze svých čtenářů na pochybách, že je tiskovým orgánem ÚV KSČ se vším, co z toho vyplývá. Novým vedením strany důsledně uplatňované leninské normy stranického života, zejména princip demokratického centralismu, se stejně důsledně odrážejí i na stránkách RP. Jsou v něm tak jako dříve zveřejňována usnesení stranických orgánů a redakční úvodníky s komentáři směřující k jejich uvedení do života. Zmizel však nešvar, který dříve komunisté oprávněně kritizovali, protože narušoval jednotu stranických řad – vystoupení některých členů ÚV KSČ, která byla v rozporu s těmito usneseními a která směřovala často vědomě proti nim. Vystoupení členů ÚV KSČ publikovaná na stránkách RP po dubnovém zasedání vycházejí z přijatých usnesení a v jejich duchu dále objasňují a rozvíjejí politiku strany.“

³⁶ Tzn. komunisté usilující o vytvoření české frakce, zastupující české země. Srov. kupř. NA, fond 02/7, sv. 7, ar. j. 20, b. 2. Zpráva o opatřeních ideologického oddělení byra ÚV KSČ k účinnému ovlivňování činnosti sdělovacích prostředků.

³⁷ Poučení říká doslova: „Pravice se rovněž zmocnila ústředního tiskového orgánu, Rudého práva, jehož jednotlivá čísla, zvláště od 21. srpna až do 3. září, se celým svým provokačním nacionalistickým a protisovětským obsahem zpronevěřovala internacionalistickým tradicím Rudého práva a neměla nic společného ani se stranou, ani s marxismem-leninismem.“

³⁸ Podrobněji se problematice věnuje kupř. Končelík, 2002.

---

nákladů tisku³⁹⁾ i proces postupného přesouvání pozornosti médií k tématům typickým spíše pro tisk demokratického systému.⁴⁰⁾ Při našem výzkumu pracujeme s přesvědčením, že lze úspěšně kvantifikovat vyjma zjevných a nezpochybnitelných formálních náležitostí a souvislostí mediálního obsahu i tematickou agendu deníku.⁴¹⁾

3.1. Metoda výzkumu

Dosavadní zkoumání československých periodik období konce 60. let a normalizace (v těch několika případech, kdy vůbec proběhlo) reflektovalo jejich obsah spíše metodami blízkými kvalitativní a interpretativní analýze založené na podrobném rozboru několika málo textů považovaných za reprezentativní.⁴²⁾ Takovýto přístup není vhodný pro vyčerpávající a komplexní analýzu agendy médií ve sledovaném období. Proto jsme pro svůj výzkum zvolili tradiční metodu kvantitativní obsahové analýzy podle metodologických pravidel, jak je definoval v 50. letech Bernard Berelson⁴³⁾ a rozvíjí v evropském prostředí řada mediálních škol (např. Glasgowská škola) i vědeckých individualit (např. Winfried Schulz⁴⁴⁾, Wolfgang Donsbach atd.)

Teoretická i metodická východiska standardních výzkumů mediálních obsahů⁴⁵⁾ neakceptujeme ale plně – významným rozdílem je například nepřenositelnost standardizovaných kategorizací některých zkoumaných proměnných na

³⁹⁾ Charakteristický byl růst nákladů žádaných titulů. Růst nákladů v průběhu reformního procesu nebyl ovšem plošný a obecný. Některé segmenty rostly významněji (například souhrnný náklad kulturních časopisů se od roku 1966 do roku 1969 více než ztrojnásobil), v ojedinělých případech došlo i poklesu nákladu. Výrazný pokles nákladu postihl i Rudé právo:

tzv. „průměrný jednorázový náklad“ RP			
rok	plán	skutečnost	tzn. % plánu
1966	1042000	1042000	100,0 %
1967	1020000	1020000	100,0 %
1968	953550	885090	92,8 %
1969	950640	750013	78,9 %
1970	863727	749745	86,8 %

Zdroj: NA, fond FÚTI.

⁴⁰⁾ Předpokládali jsme, že pro totalitní model jsou typická jiná témata, než pro média pracující v demokratickém modelu. Pro Československo roku 1968 platí, že svobodnější, tvůrčí atmosféra ve společnosti vyústila mimo jiné i v čtenářsky mnohem zajímavější mediální obsahy. Charakteristickým příkladem jsou např. skandály (rehabilitace, smrt Jana Masaryka, útek generála Šejny atd.).

⁴¹⁾ Viz například McCombs, 1991, nebo Reese, 2001.

⁴²⁾ Příkladem jednoho z prvních podobných rozborů je citovaná práce H. Symůnkové Rudé právo a opozice.

⁴³⁾ Berelson, 1952.

⁴⁴⁾ V češtině srov. Schulz, Scharer, Hagen, Reifová, Končelík, 2004.

⁴⁵⁾ Výzkum proběhl dle standardů kvantitativní obsahové analýzy s využitím většího počtu kódovačů, což si vynutilo zvýšený důraz zejména na [a] precizní definici jednotlivých kategorií sledovaných proměnných a [b] pilotní výzkum prováděný na širším vzorku obsahů RP. Pilotní výzkum provázela diskuse se všemi zúčastněnými kódovači o postupu a problémech kódování a odstranění nedostatků pilotní kódovací knihy. Data byla sbírána a zpracována s využitím statistického programu SPSS.

socialistický deník. Rozdíl mezi tematickou agendou RP konce 60. let a západními mediálními školami standardně zkoumanými periodiky vychází zejména 1] z odlišné funkce médií v rozdílných politických systémech podmiňujících odlišné definiční pojetí jednotlivých žurnalistických žánrů a 2] z odlišného užívání zpravodajských hodnot. Tyto základní distinkce oslabují možnost metodické replikovatelnosti studií napříč odlišnými politickými (a v bezprostřední vazbě i mediálními) systémy.⁴⁶

Při přípravě výzkumu reflektovaného předkládanou studií jsme se rozhodli sestavit zcela novou a vzhledem k tematickému zaměření výzkumu z hlediska českých mediálních studií unikátní kódovací knihu.⁴⁷

3.2. Konstrukce vzorku

Při konstruování analyzovaného vzorku jsme zvolili za oporu výběru obsah necelých tří ročníků Rudého práva.⁴⁸ Vzorek byl konstruován tak, aby pokryl druhé pololetí roku 1967, celý rok 1968 a téměř celý rok 1969 a eliminoval v nejvyšší dostupné míře možný vliv sezonality jednání média a její vliv na tematické složení zpráv⁴⁹ a zároveň zachytil případnou vývojovou proměnu podoby obsahu ve zkoumaném období. Při konstrukci vzorku jsme zároveň dbali na to, aby v něm byly stejnou měrou zastoupeny [1] všechny dny týdne a nedocházelo ke zkreslení vyvolanému změnou poměru dnů pracovního týdne a víkendových dnů⁵⁰ a [2] všechny měsíce v roce a nedocházelo tak ke zkreslení např. vlivem dovolených a svátků, parlamentních, či vládních prázdnin, mimořádných redakčních událostí a podobně.

Základní jednotkou analýzy byl jeden celý článek.⁵¹ Nakódovali a analyzovali

⁴⁶ Tento základní poznatek nás vedl k opuštění původní myšlenky replikovat některý z výzkumů západních mediálních studií a poskytnout tak nový komparační rámec. Rozhodli jsme se vystavět alternativní systém zkoumaných proměnných a kategorií, kterých mohou nabývat.

⁴⁷ Výzkum byl do určité míry limitován tím, že probíhal jako seminář pro studenty magisterského cyklu v rámci kurzu Média a společnost; základním cílem semináře bylo seznámit studenty s metodou kvantitativní obsahové analýzy. Některé fáze výzkumného procesu tak sloužily jako výuka metody zkoumání zpravodajských obsahů.

⁴⁸ Tento postup nám umožnil vedle analýzy obecných charakteristik a jejich souhrnných výsledků pro celé sledované období charakterizovat i vývoj obsahu RP v jednotlivých obdobích.

⁴⁹ Metodicky nejčistší variantu – sledování kompletního obsahu – jsme neuskutečnili z výše zmíněných technicko-organizačních důvodů vázaných na realizaci výzkumu v rámci výuky. Tuto možnost jsme opustili také v souladu s vědomím, že při adekvátní konstrukci zkoumaného vzorku jeho případné rozšiřování již nemusí přinášet významné posílení reliability výzkumu.

⁵⁰ Sledován byl vždy celý druhý týden v měsíci, kdy první sledované bylo září roku 1967 a poslední listopad 1969. Ve čtyřech případech jsme museli vydání určené k rozboru konstrukcí vzorku nahradit odpovídajícím vydáním o týden později. Ve dvou případech se jednalo o 10. května (v roce 1968 o pátek, v roce 1969 o sobotu), kdy RP po svátku 9. 5. nevyšlo, a nahradili jsme je pátkem (sobotou) ze 17. 5., ve dvou případech o pondělní vydání, která z nezjišťovaných důvodů též nevyšla nebo nejsou dochována v archivu (knihovně) Národního muzea a Fakulty sociálních věd (pondělí 2. 9. 1968 jsme nahradili pondělkem 9. 9., pondělí 7. 4. 1969 pak pondělkem 10. 5.).

⁵¹ V kódovací knize jsme článek operacionalizovali jako každý celistvý, uzavřený útvar vymezený grafickými (technologickými) předěly (titulkem a signováním) a ve sporných případech i tematickými předěly. Článkem mohla být i samostatně stojící fotografie (popř. s popiskem) nebo

jsme bázi 14206 článků publikovaných od září 1967 do listopadu 1969 ve 162 vydáních RP na 1228 tiskových stranách.⁵² Šlo tak o vzorek mimořádně velkého rozsahu.⁵³ Průměrný článek měřil 172,5 cm², nejmenší 2,8 cm², největší kódovanou jednotkou⁵⁴ byly celostránkové soubory kupř. inzerce, či sportu s rozměrem 2089,4 cm². Celkem bylo nakódováno 245,02 m², což je 95,5 % ideální plochy všech listů všech vydání. Rozdíl (zbývajících 4,5 %) vznikl jako důsledek metody měření plochy článku (od hranice vytištěného písma) a tvoří jej nepotištěné plochy mezi vysázenými články (tyto plochy jsme při měření nezohledňovali).

3.3. Konstrukce kódovací knihy

Při konstrukci kódovací knihy jsme sice vycházeli ze zavedených pravidel používaných podobnými zahraničními výzkumy⁵⁵, ale potýkali jsme se s obecným a výše zmíněným problémem nekorespondence metodických nástrojů západních mediálních škol s obsahem socialistických médií. Metodické nástroje jsme tedy adaptovali na české realie. Z obecných zvyklostí a pravidel výzkumů prováděných metodou kvantitativní obsahové analýzy jsme vycházeli vyjma identifikačních proměnných⁵⁶ i při konstrukci většiny systémových proměnných: *Velikost zprávy*,⁵⁷ *Lokalita*⁵⁸ a *Upřesnění lokality*⁵⁹, *Autor*⁶⁰ a *Grafika*.⁶¹ U zbývajících proměnných jsme přistoupili k výrazně nestandardní konstrukci. V případě proměnné *Žánr*⁶² jsme spíše než v rovině teorie žánrů předtřídřovali texty podle neseného politického poselství s tím, že apolitické články jsme po přidělení kódu v proměnné *Žánr* dále nekódovali.⁶³ V případě již výše zmíněné proměnné *Téma zprávy*⁶⁴ jsme se pokusili podchytit klíčovou charakteristiku její stranické vázanosti.

---

karikatura. Sjednocení týmu kódovačů na kolektivně sdílených a stejně chápaných definicích proměnných (kategorií) jsme považovali za jednu z klíčových podmínek úspěšné realizace výzkumu. V případě definice zprávy jsme se nepokoušeli o její obecnou platnost, ale pouze o její (v rámci výzkumu) funkční vymezení.

⁵² Bylo analyzováno 24 vydání roku 1967, 72 vydání roku 1968 a 66 vydání roku 1969 Rudého práva. Sledován byl veškerý obsah kódovaných výtisků.

⁵³ Každý kódovač zpracovával průměrně 18 vydání RP v rozsahu zhruba 1400 jednotlivých zpráv.

⁵⁴ V rámci pojmosloví výzkumu „článkem“.

⁵⁵ Příkladem může být dosud probíhající výzkum vývoje médií v Evropě mezi lety 1960 až 2000 známý pod zkratkou RHACNA.

⁵⁶ Sledovány proměnné: *Kódovač*; *Ročník RP*; *Číslo RP*; *Datum otištění* a *Umístění zprávy ve výtisku* (tj. číslo strany).

⁵⁷ Měřili jsme výšku sloupce v mm a pro údaj o šířce sloupce vkládali kód předdefinovaný podle počtu sloupců (v celém sledovaném období dodržovalo RP stejný zlom).

⁵⁸ Rozhodnutí zda se jedná o článek o domácím, či zahraničním tématu.

⁵⁹ Vkládán kód konkrétního státu.

⁶⁰ Sledována profesní, institucionální příslušnost autora (zdroj informace).

⁶¹ Sledována vizualizace informace.

⁶² V rámci přijatelného zjednodušení kódovací knihy jsme rozhodli pominout drobnou terminologickou nepřesnost. Proměnná *Žánr* sloužila zejména k odfiltrování textů mimo náš zájem (inzerce, programy, sport apod.) a k základnímu vymezení zpravodajských a ostatních textů.

⁶³ Jedná se o bázi 2568 kódovacích jednotek („článků“).

⁶⁴ Termín zpráva se zde terminologicky nepřekrývá s označením projevu výhradně zpravodajského obsahu, ale označuje i uzavřené obsahy jiných žánrů, které se ve sledovaném materiálu vyskytly.

---

4. VÝSLEDKY ANALÝZY

Detailní výsledky analýzy představíme až v podrobných textech věnovaných jednotlivým charakteristikám agendy RP. V tomto článku představíme možné přístupy ke kvantitativní analýze obsahu. Možnosti kvantitativní metody rozboru obsahu deníku historizujícím pohledem demonstrujeme na srovnání dvou bipolárních jevů: vývoje podílu domácích témat⁶⁵ (jde převážně o zpravodajství) a vývoje podílu politických témat⁶⁶ (opět jde převážně o zpravodajství).⁶⁷ Oba jevy jsme abstrahovali ze základních proměnných (*Lokalita* a *Téma*), rekódovali je na základní rozměr „ANO × NE“⁶⁸, a připravili je tak na jednoduché zobrazení ve škále 0–100 %.

Pro zkoumání podílu na celku všech článků jsme zvolili ukazatel příslušné plochy, četnost článků nemá totiž univerzální platnost, její srovnávání by pomíjelo skutečnost, že redakce, autor, editor vybírá a třídí texty nejen absolutně zařazením (či nezařazením) do vydání, ale i relativně – dotací prostoru (plochou, kterou jim věnuje). V našem vzorku tak např. celostránkový stranický projev představuje téměř třisetnásobek váhy nejmenší jednořádkové zprávy.

4.1. Žánr

Jako první krok při rozboru tematické agendy jsme přistoupili k předfiltrování dat na základě proměnné *Žánr* a k 1] vyřazení části báze dat z dále analyzovaného souboru s předpokladem nerelevance rozhodování o jejich příslušnosti mezi domácí, či zahraniční témata, resp. k 2] zařazení této části dat mezi články apolitické.⁶⁹ Proměnná *Žánr* byla s touto funkcí i konstruována – nesnaží se odkazovat k teorii žánrů, jejím smyslem bylo získat data pro sledování možného posunu v profesních rutinách novinářů ve sledovaném období. Předpokládali jsme posun k zábavním obsahům provázející celospolečenské uvolňování. I v případě proměnné *Žánr* jsme výskyt jevů vážili plochou jim příslušných článků.⁷⁰

⁶⁵ Jako *domácí témata* jsme označovali výpovědi o událostech alokovaných do prostředí ČSSR.

⁶⁶ Jako *politická témata* jsme označovali články explicitně se týkajících politických aktérů, institucí, případně politického uspořádání a systému jako celku.

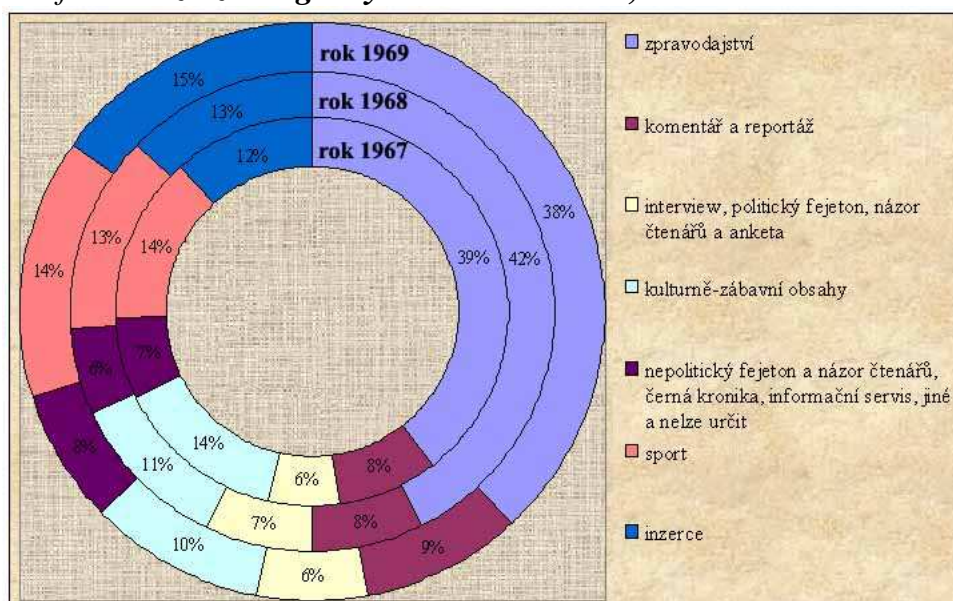
⁶⁷ Téměř 70 % článků se zaměřením na domácí téma bylo v proměnné *Žánr* kódováno jako zpravodajství, necelých 16 % jako komentář a necelých 10 % jako fejeton. V případě politických témat je to zhruba 75 %, 15 % a 6 %. Více v odd. 4.1. *Žánr*.

⁶⁸ Tzn. 1] domácí × zahraniční a 2] politické × nepolitické.

⁶⁹ Za automaticky apolitické jsem považovali články zatříděné v proměnné „*Žánr*“ do kategorií „Nepolitický fejeton a názor čtenářů“, „Černá kronika“, „Kulturně-zábavní obsahy“, „Informační servis“, „Sport“, „Inzerce“ a „Jiné“. Ostatní kategorie „Zpravodajství“, „Komentář a reportáž“, „Interview“, „Anketa“ a „Politický fejeton a názor čtenářů“ prošly dalším tříděním na základě proměnné „*Téma*“. Srov. odd. 4.3. Podíl informací z politiky.

⁷⁰ Pro zpravodajství Rudého práva je ve sledovaném období charakteristická výrazná přítomnost stručných zpráv, tzv. deniček. Při srovnání podílu jednotlivých kategorií na celku tuto skutečnost vystihuje snížení podílu zpravodajství na polovinu při změně optiky z absolutní četnosti na vážení plochou. A naopak sport a inzerce byly často kódovány jako celostránkové jednotky, proto se jejich podíl při vážení zhruba zdesetinásobí (zaokrouhlení může způsobit zkreslení v řádu 0,1 % a 0,01m²):

Graf #1: Rozložení agendy RP v letech 1967, 1968 a 1969.

Legenda: Graf ve třech mezikružích srovnává podíly kategorií proměnné Žánr. Vnitřní mezikružší zastupuje rok 1967, střední rok 1968 a vnější rok 1969. Jednotlivé výseče ukazují podíl příslušné kategorie na celku daného roku. Báze dat: 14206 článků.

Jak zmiňujeme výše, proměnná Žánr nepředstavovala snahu o systematické třídění sledovaných obsahů podle uzavřeného a vnitřně soudržného klíče, byla zkonstruována jako čistě utilitární nástroj pro vytřídění obsahů nerelevantních pro další analýzu. Přesto lze na jejím základě pro sledované výtisky RP označit

1] za charakteristický výrazný podíl zpravodajství (který dosahuje zhruba 2/5 celku, což u dnešních deníků odpovídá zhruba podílu zpravodajství a komentářů dohromady) a

2] za překvapivý růst podílu inzerce (který v prostředí neexistujícího ekonomického tlaku na vydavatele/redakci může zejména v roce 1969 indikovat

proměnná "Žánr"	četnost	podíl na celku	plocha v m ²	podíl na celku	rozdíl
zpravodajství	10338	72,8 %	98,26	40,1 %	32,7 %
komentář a reportáž	685	4,8 %	20,25	8,3 %	-3,4 %
interview	167	1,2 %	5,51	2,2 %	-1,1 %
politický fejeton a názor čtenářů	415	2,9 %	9,98	4,1 %	-1,2 %
anketa	26	0,2 %	0,63	0,3 %	-0,1 %
nepolitický fejeton a názor čtenářů	423	3,0 %	6,64	2,7 %	0,3 %
černá kronika	269	1,9 %	2,16	0,9 %	1,0 %
kulturně-zábavní obsahy	915	6,4 %	26,67	10,9 %	-4,4 %
informační servis	522	3,7 %	7,22	2,9 %	0,7 %
sport	250	1,8 %	33,99	13,9 %	-12,1 %
inzerce	169	1,2 %	33,37	13,6 %	-12,4 %
jiné	22	0,2 %	0,16	0,1 %	0,1 %
nelze určit	5	0,0 %	0,18	0,1 %	0,0 %
celkem	14206	100,0 %	245,02	100,0 %	0,0 %

problémy deníku s příspěvateli) vyvážený

3] výrazným (a pro nás neočekávaným) ústupem kulturně-zábavních obsahů (pravděpodobně opět zapříčiněným nechotou jejich tvůrců ke spolupráci).

4.2. Podíl informací z domova

U každého článku jsme sledovali proměnnou *Lokalita*, tj. zda je z domova, či ze zahraničí. Pro prezentaci zastoupení kategorií jsme zvolili zobrazení podílu domácích témat. Z celku báze dat jsme tedy odfiltrovali články, u kterých nebyla lokalita vůbec sledována⁷¹ a ze zbytku báze dat⁷² vyselekovali články, pro které platilo, že jejich lokalita je nakódována jako „domácí“⁷³. Jejich podíl jsme zvažili plochou příslušnou těmto článkům⁷⁴, zjistili její vývoj v čase a rozložení základních charakteristik takto sestavené datové řady. Data slibovala zjistit signifikantní vývoj domácího tématu v čase a potvrdit hypotézu dočasného obratu mediální pozornosti k domácím tématům. Pro vizualizaci zjištěného trendu jsme zvolili liniový graf. Datová řada ale výrazně kolísá, a proto jsme zobrazení zpřehlednili zjemněním extrémních hodnot. Použili jsme klouzavý průměr s periodou 6 – do jisté míry se tak podařilo ošetřit skokovost dat, danou výběrovým vzorkem, kdy byla kódovaná data vždy šest dní po sobě (celý týden) a pak opět až po zhruba čtyřech týdnech. Klouzavý průměr s periodou 6 tak v jistém smyslu (a s dávkou benevolence neodmítající průměrování měsíc od sebe vzdálených dní) data prezentuje jako celotýdenní průměr.

⁷¹ Z celku báze 14206 článků se jednalo o 2568 textů, u kterých proměnná *Žánr* indikovala zbytnost kódování podrobných charakteristik (obsahem je např. inzerce, román na pokračování, sport, kultura apod.).

⁷² V případě podílu domácích textů jsme tedy analyzovali bázi 11638 článků (tzn. těch, u kterých byla proměnná *Lokalita* sledována).

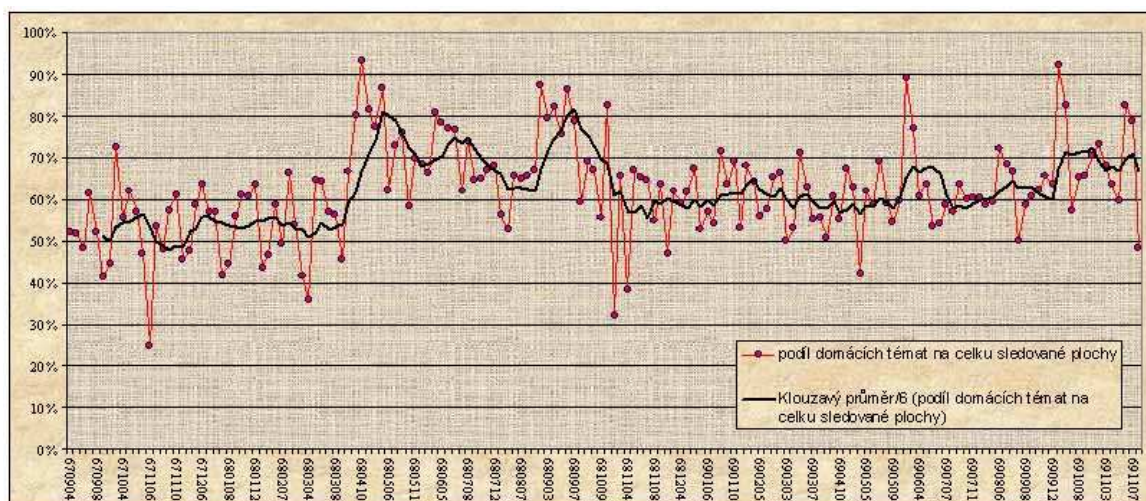
⁷³ Tím mezi vše ostatní („nedomácí“) spadá nejen kód pro zahraničí, ale též kód pro nelze určit (jedná o 4 články).

⁷⁴ Pro ilustraci dramatické změny náhledu na sledované charakteristiky při použití vážení plochou můžeme srovnat v předešlých poznámkách připomenuté souhrnné charakteristiky proměnné *Lokalita* pro celou bázi dat, kdy vážení plochou více než zdvojnásobí podíl článků, u kterých nebyla proměnná sledována (nijak překvapivě, jednalo se často o celostránkové soubory sportu, či inzerce) a naopak na méně než polovinu poklesne podíl článků věnovaných zahraničí (vysvětlením je dobová forma publikování stručných zahraničních zpráv). Srovnání vystihuje tabulka 1 (zaokrouhlení může způsobit zkreslení v řádu 0,01 %):

lokalita	četnost	pod. na celku	plocha v m ²	pod. na celku	rozdíl
domácí	5475	38,54 %	86,01	35,10 %	-3,44 %
zahraniční	6159	43,35 %	48,58	19,83 %	-23,53 %
nelze určit	4	0,03 %	0,10	0,04 %	+0,01 %
nesledováno*	2568	18,08 %	110,32	45,03 %	+26,95 %
celkem	14206	100,00 %	245,02	100,00 %	0,00 %

* V další analýze byla báze dat zmenšena o tuto kategorii na 11638 článků a podíly přepočítány (srov. pozn. 71 a 71).

Graf #2: Vývoj pozornosti věnované RP domácím událostem.

Legenda: Na ose X datum ve formátu poslední dvojčíslí roku, měsíc, den (11. 2. 1968 má tedy tvar 680211), na ose Y podíl plochy věnované domácím tématům na celku veškeré plochy daného vydání. Báze dat: 11638 článků.

Graf #2 ilustruje, jak podíl plochy věnované domácím tématům od přelomu března a dubna prudce narůstá z počáteční zhruba poloviny vydání až na úroveň zhruba 4/5 a až do konce září zůstává mezi 2/3 až 4/5 celku. Od října 1968 se podíl stabilizuje zhruba na úrovni 2/3 a mírně roste na úroveň 7/10 na konci sledovaného období. Pro ilustraci použité metody jsme v zobrazení ponechali jak původní denní hodnoty, tak výslednou linii klouzavého průměru.

4.3. Podíl informací z politiky

Tato proměnná rozvíjí mezikrok vysvětlený v oddíle 3.1. Žánr. U proměnné *Téma* jsme zjišťovali souhrnný podíl politických témat na celku všech článků RP. Nejprve jsme do skupiny nepolitických článků zařadili všechny články kódované v proměnné *Žánr* jinak než jako zpravodajství, komentář a reportáž, politický fejeton, interview, či anketa⁷⁵ a ze zbytku pak všechny články kódované v proměnné *téma* jako ekonomické, kulturní a pod.⁷⁶ Z celku báze dat jsme tak odfiltrovali politické články.⁷⁷ I při sledování míry politických témat v obsahu RP jsme zvolili ukazatel podílu plochy na celku.⁷⁸ Ze základních charakteristik

⁷⁵ Tzn. všechny články věnované fejetonům, kultuře, sportu, inzerci apod.

⁷⁶ Toto rozhodnutí představuje dílčí zobecnění – jistě si lze představit politický článek věnovaný průmyslu, či tvrdit, že v období komunismu nebylo v tisku nepolitických témat.

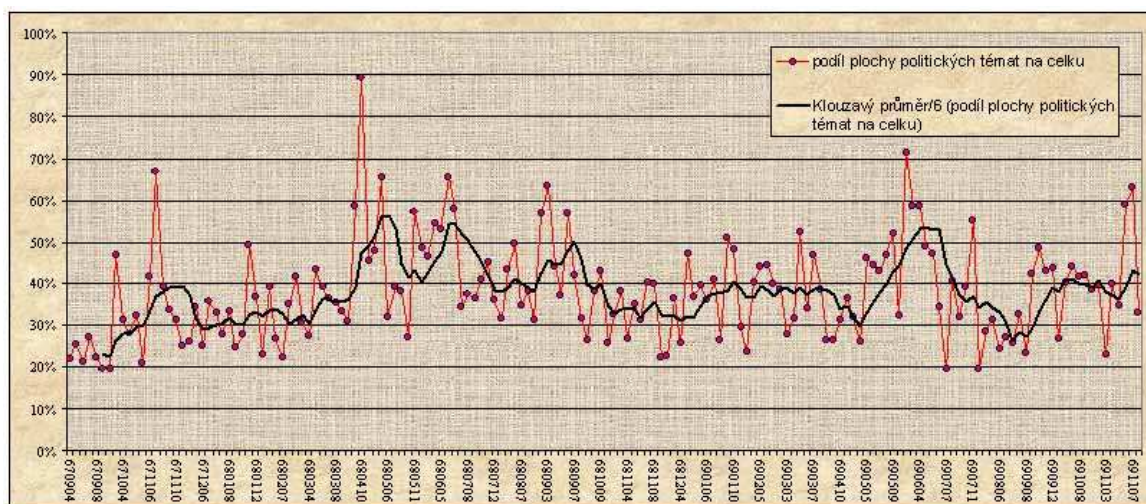
⁷⁷ Na politické a nepolitické články jsme tedy rozdělili a dále analyzovali celou bázi 14206 článků.

⁷⁸ Podobně jako v případě sledování podílu domácích témat i v případě sledování politických témat je rozdíl mezi absolutní četností a plochou článků zásadní. V tomto případě ale v neprospěch politických témat, která jsou realizovaná zjevně četnějšími, ale kratšími články.

téma	četnost	pod. na celku	plocha v m ²	pod. na celku	rozdíl
pol. témata	7791	54,84 %	94,97	38,76 %	-16,08 %
ostatní témata	6359	44,76 %	149,27	60,92 %	+16,16 %
nelze určit	56	0,39 %	0,79	0,32 %	-0,07 %
celkem	14206	100,00 %	245,03	100,00 %	0,00 %

datového souboru jsme rozhodli, že vhodným typem zobrazení datové řady je líniový graf zkonstruovaný zcela stejným způsobem jako v případě podílu domácích témat (datová řada opět výrazně kolísá, opět jsme použili klouzavý průměr s periodou 6). Výsledné grafické zobrazení nabízí

Graf #3: Vývoj pozornosti věnované RP politickým událostem.

Legenda: Na ose X datum ve formátu poslední dvojčíslí roku, měsíc, den (=11. 2. 1968 má tvar 680211), na ose Y podíl plochy věnované politickým tématům na celku veškeré plochy daného vydání. Báze dat: 14206 článků.

Graf #3 předvádí od přelomu března a dubna 1968 prudký růst podílu politických témat z původních zhruba 3/10 na místy více než polovinu vydání. V létě roku 1968 pak kolísá mezi 2/5 až 1/2 celku. Od října 1968 se po mírném poklesu podíl politických témat stabilizuje na úrovni mezi 3/10 až 2/5 celku (s výjimkou léta roku 1969). Pro ilustraci použité metody jsme opět v zobrazení ponechali obě linie. Stejně jako v případě zobrazení v *Grafu #2* i zde představujeme pouze mezikrok pro lepší ilustraci konstrukce finálního zobrazení prezentovaného *Grafem #4*.

4.4. Zobrazení trendu vývoje domácích a politických témat

Smyslem tohoto článku je přiblížit metodický postup při přípravě a realizaci sběru dat, jejich analýze a možné prezentaci. Za příklad vhodné ilustrace interpretačních možností nástrojů kvantitativní obsahové analýzy při rozboru neaktuálních mediálních obsahů jsme zvolili polární graf přibližující v jediném zobrazení vývoj podílu plochy věnované domácím tématům a podílu plochy věnované politickým tématům obsahu Rudého práva od podzimu 1967 do podzimu 1969.

Při jeho konstrukci jsme vycházeli z datových řad představených v oddílech 4.2. a 4.3. Základem byla pro oba jevy již sama o sobě interpretativní řada procentuálních podílů sledované agendy na celku. Tyto podíly jsme vynášeli na dvou osách kartézského zobrazení v jejich procentuálních podílech pro každý kódovaný den. V grafu tedy příslušel každému dni výběrového vzorku bod s hodnotou % domácího na ose X a % politického obsahu na ose Y.

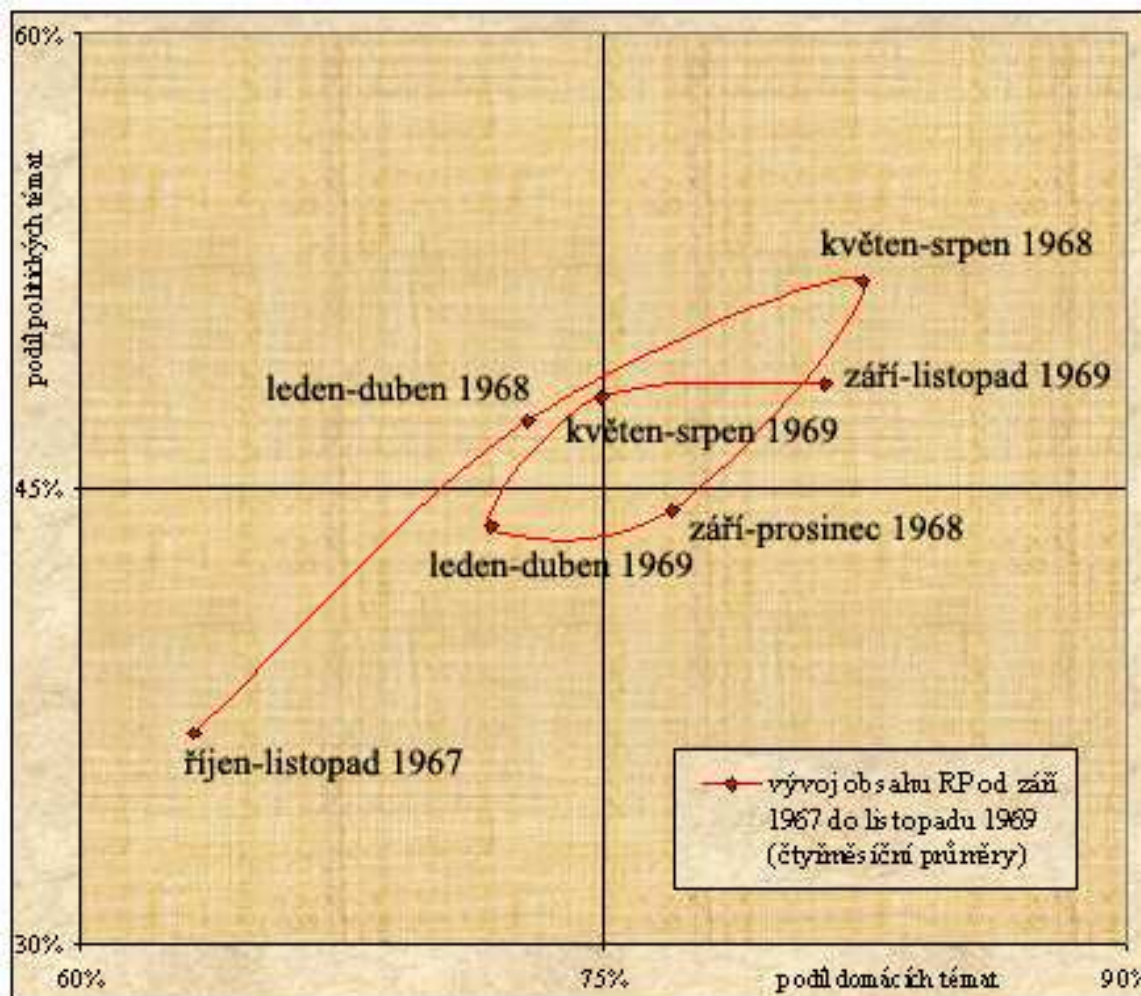
Chronologickým spojením těchto bodů⁷⁹ jsme získali linii trendu obsahu RP v období od podzimu 1967 do podzimu 1969.

Abychom zpřístupnili základní trend vývoje přistoupili jsme k zjemnění zobrazení zprůměrováním vždy čtyřměsíčních kroků.⁸⁰ Tzn. že v předešlém kroku sestavené hodnoty jsme průměrovali do jedné kartézské hodnoty pole (X,Y). Takto sestavená časová řada sestává z hodnot posledních čtyř měsíců roku 1967 (bod1), prvního, druhého a třetího čtyřměsíčního celku roku 1968 (body 2, 3 a 4) a prvního a druhého celku roku 1969 (body 5 a 6) a konečně pouze tříměsíčního průměru za podzim 1969 (bod 7 časové řady). Při dvojosém zobrazení takto zkonstruované řady s pravidelným počátkem v 0 % a pomocnými osami grafu v 50 % nedosáhl graf ideální vypovídací hodnoty, a proto jsme posunuli pomocné osy do těžiště grafu – při interpretaci je tedy třeba mít stále na paměti, že prostřední bod grafu představuje hodnotu 75 % podílu domácích a 45 % podílu politických příspěvků na celku. Těžiště podílu domácích příspěvků se tedy pohybuje na úrovni kolem 3/4 celku, podíl politických na úrovni mírně pod 1/2 celku.

⁷⁹ Tím jsme vnesli do zobrazení další rozměr – čas. Vynášeli jsme bod pro každý den a spojovali jej linií s bodem dne předešlého. Takto vznikla linie začínající v bodu prvního dne a končící v bodu dne posledního.

⁸⁰ V tomto případě nebylo možné využít klouzavý průměr.

Graf #4: Trend vývoje pozornosti věnované RP domácím a politickým událostem ve čtyřměsíčních průměrech.

Legenda: Na ose X procentuální podíl plochy věnované v daném vydání domácím tématům na celku plochy daného vydání se středem v hodnotě 75 %, na ose Y procentuální podíl plochy věnované v daném vydání politickým tématům na celku plochy daného vydání se středem v hodnotě 45 %. Linie ilustruje vývoj sledované závislosti v čase. Báze dat: 11638 článků u osy podílu domácích a 14206 u osy podílu plochy politických článků.

Graf #4 nabízí výrazně generalizovaný náhled na vývoj podílů domácích a politických obsahů. V této míře generalizace je již křivkou vyjádřený trend jejich vývoje spíše umělým konstruktem interpretujícím a rozvíjejícím naměřená data než jejich otrockou vizualizací.⁸¹ Na základě Grafu lze vývoj podílů domácích a politických obsahů RP ve sledovaném období rozčlenit na tři období:

⁸¹ Podstatou generalizace dat je vyhlazení drobných odchylek a zvýraznění celkového trendu. V našem ukázkovém příkladě tento proces způsobuje mj. i zdánlivé disproporce mezi zobrazeními jevu v Grafech #2 a #3 a Grafem #4.

1] Na jaře a v létě roku 1968 došlo k mimořádnému a trvalému růst pozornosti věnované RP domácí politice.

2] Po srpnu 1968 se RP utíká k nepolitickým tématům a dočasně odklání pozornost i od domácích témat.

3] Od jara roku 1969 se k nim ale rozhodně vrací a mírně oživuje i svůj zájem o politiku.

5. SHRnutí

V období reform, pro které se vžilo označení pražské jaro, se společně s ostatními společenskými a politickými změnami bouřlivě vyvíjela i média. Mimo výrazných změn upravujících podmínky pro jejich fungování – cenzura byla zákonem označena za nepřipustnou a zanikla cenzurní organizace, dočasně ale výrazně bylo omezeno direktivní a politicky motivované přidělování papíru, byl oslaben vliv vydavatele na redakci – mělo nejzásadnější dopad na tematickou agendu (archivními dokumenty obtížně postižitelné a dosud z většiny jen pamětníky zprostředkovávané) uvolnění mentality novinářů i jejich publika. Novináři oživená teze o společenské potřebě svobody slova našla ve veřejnosti širokou podporu. Proto i tematická agenda periodik v onom uvolněném čase nekopírovala bezesbytku náhled soudobých politických elit a místo toho směřovala k standardům charakteristickým pro média demokratického systému. Tento proces jsme se pokusili ilustrovat na velmi zjednodušeném předpokladu výrazného vývoje agendy domácího deníku směrem k domácím a politickým tématům. Rozhodli jsme se tuto hypotézu ověřit na příkladu Rudého práva (RP) – pro KSČ klíčového periodika, které agendu diktovalo v podstatě všem přinejmenším českojazyčným médiím dobového Československa.

Na základě analýzy můžeme souhrnně charakterizovat mediální obsah RP ve sledovaném období jako orientovaný na převážně domácí témata s vyrovnaným podílem politických a nepolitických témat. Při bližším pohledu na jeho vývoj zaslouží pozornost zjevná politizace a téměř úplná orientace obsahu RP na domácí politiku charakteristická jako trend pro první polovinu roku 1968. V období po okupaci Československa armádami Varšavské smlouvy se RP obrátilo k nepolitickým tématům a výraznější pozornost věnovalo zahraničí – a to zejména v prvních měsících roku 1969. Po konsolidaci moci a nástupu G. Husáka do čela KSČ krátkodobě vzrostla pozornost věnovaná RP politickým tématům a opět se posílila jeho orientace na domácí události.

Takovýto vývoj mediálního pokrytí politických témat v rámci agendy Rudého práva může být odrazem sílící dynamiky domácího politického dění období první poloviny roku 1968 až do intervence.⁸² Zjevný pokles mediálního zájmu o politická i domácí témata v období po intervenci až do 1. čtvrtletí roku 1969 může být vyvolán snahou vytlačit kontroverzní témata domácí politiky z veřejného diskurzu a nahradit je jinou tematikou. Vzhledem k bezprostřední zkušenosti příjemců

⁸² Překvapivě nijak neroste ani podíl „zábavných obsahů“ – naopak, dočasně klesá.

s aktuální „žitou“ politikou byla schopnost RP plnit ideologickou funkci, pracovat na uklidnění politické situace, či případně podporovat ústup od reform omezená. Intenzivní snaha o pokrývání kontroverzních témat domácí politiky by mohla vést k frekventovanému opozičnímu čtení příjemci. K silnějšímu pokrytí politických i domácích témat tak dochází opět až v obdobích od počátku roku 1969, kdy je domácí politické dění již v zásadě konsolidované, aktivní angažovanost širší veřejnosti v politickém dění na ústupu a je možné prostřednictvím mediálních sdělení intenzivněji pracovat na upevnění renovovaného paradigmatu domácí politiky. Tomuto trendu by nasvědčoval i návrat mediální pozornosti domácím a politickým tématům v období od května 1969. Obrat pozornosti RP k zahraničním tématům v období od září 1968 do dubna 1969 je pravděpodobně jak 1] projevem implicitní bagatelizace domácího dění a snahy omezit rozsah reflexe aktuálních domácích témat, tak 2] snahou racionalizovat současnou domácí politickou situaci kontextem světových událostí.

Klopotný vývoj v průběhu reform směrem k převaze obsahů z domova a politických příspěvků souvisí s ústupem od úřady zprostředkovaného stranického vedení médií. A naopak – po intervenci byl urychleně přijat zákon znovu umožňující cenzuru, vznikla nová cenzurní organizace a zejména po dubnu 1969 dali politici novinářům zřetelně najevo, že oceňovaným pracovním výkonem je podpora vedení KSČ a že vlastní názor bude postihován. Tematická agenda RP se v důsledku personálních změn a návratu osvědčených profesních rutin po přechodném období rozpačitého hledání zástupných témat urychleně vrací směrem k předreformnímu stavu včetně přetiskování rozsáhlých stranických dokumentů. Výrazem tohoto procesu je stabilizace podílu domácích a politických témat.

Domníváme se, že i velmi omezené, dílčí výstupy z našeho výzkumu prezentované v této studii nás opravňují tvrdit, že vývoj obsahu Rudého práva koresponduje s tezí, že se média v průběhu roku 1968 dočasně vymanila z nastavení charakteristického pro totalitní model, ale že již na podzim roku 1968 byl nastoupen proces vyvrácení a popření nových funkčních prvků a média se postupně vrátila zpět do rovnovážného stavu rigidní reglementace, charakteristického pro období před reformami.

LITERATURA

- BENČÍK, A.; DOMAŇSKÝ, J. *21. srpen 1968*. Praha: Tvorba ve vydavatelství Delta, 1990, 156 s.
- BILÁK, V. *Paměti Vasila Biláka (Unikátní svědectví ze zákulisí KSČ)* I. a II. díl. Praha: Agentura CESTY, 1991, 146 s. (I. díl), 198 s. (II. díl).
- BERELSON, B. *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe: Free Press, 1952.
- DUBČEK, A. *K otázkám obrodzovacieho procesu v KSČ. Vybrané prejavy prvého tajomníka ÚV KSČ súdruha Alexandra Dubčeka*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1968, 245 s.
- DUBČEK, A. *Naděje umírá poslední*. Praha: Svoboda–Libertas, 1993, 295 s.
- DURMAN, K. *Útěk od praporů*. Praha: Karolinum, 1998, 530 s.
- FISKE, J. *Introduction to Communication studies*. London: Routledge, 1982.
- FISKE, J. *Television Culture*. London: Routledge, 1987.
- HANSEN, A.; COTTLE, S.; NEGRINE, R. et al. *Mass Communication Research Methods*. Hampshire: Palgrave, 1998.
- HÁJEK, M. (ed.). *Mluvčí miliónů – Rudé právo vždy se stranou a lidem*. Praha: Fakulta žurnalistiky UK, 1980, 281 s.
- HAVLÍČEK, D. *Jaro na krku. Zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ od června do prosince 1968*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, 229 s.
- HOPPE, J. *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*. Praha – Brno: ÚSD AV ČR, Doplněk, 2004, s. 11.
- JAKEŠ, M. *Dva roky generálním tajemníkem*. Praha: Regulus, 1996, 207 s.
- K událostem v Československu. Fakta, dokumenty, svědectví tisku a očitých svědků*. Moskva: Tisková skupina sovětských žurnalistů v Moskvě, 1968, 159 s.
- KONČELÍK, J. *Proměny řízení a kontroly médií v roce 1968*. In KONČELÍK, J.; KÖPPLOVÁ, B.; PRÁZOVÁ, I. (eds.). *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a v Evropské unii. II.* 1. vyd. Praha: Matfyzpress, 2002. s. 313–329.
- KONČELÍK, J.; TRAMPOTA, T. *Narativní struktury v hlavních zpravodajských relacích českých televizí*. In KONČELÍK, J. et al. (ed.). *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III., Média, Teritoriální studia*. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 85–103.
- LINZ, J. J. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. London a Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2000. 343 s.
- McCOMBS, M. et al. *Contemporary Public Opinion: Issues and the News*. LEA, 1991.
-

- NERONE, J. C. *Revisiting Four Theories of the Press*. University of Illinois press, 1995, 200 s.
- OTÁHAL, M.; NOSKOVÁ, A.; BOLOMSKÝ, K. *Svědectví o duchovním útlaku (1969–1970)*. Dokumenty. Svazek 2. edice HISTORIA NOVA. Havlíčkův Brod: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a MAXDORF, 1993, 148 stran.
- PECKA, J. *Dělnické výbory na obranu svobody tisku (1968)*. Sešity ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Edice pramenů ÚSD, svazek 11. Praha: 1993.
- PLÍHALOVÁ, Z. *Vojenské řešení Pražského jara*. Cit. z.: <http://www.mvcr.cz/policie/udv/prezentace/prazskejaro.html>
- Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ*. 4. vyd. Praha: SPN, 1979, 102 s.
- REESE, S. et al. *Framing Public Life*. LEA, 2001.
- RIFFE, D.; FREITAG, A. A. A content analysis of content analyses: Twenty-five years of Journalism Quarterly. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 1997, 74 (4), s. 873–882.
- SIEBERT, F.; PETERSON, T.; SCHRAMM, W. *Four theories of the press*. University of Illinois press, 153 s.
- SCHULZ, W.; REIFOVÁ, I.; KONČELÍK, J. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 143 s.
- SYMŮNKOVÁ, H. *Rudé právo a opozice*. In *Manipulátoři*. Praha: Karolinum, FSV UK a Boston University, College of Communication, 1992.
- ŠIMEČKA, M. *Obnovení pořádku*. Brno: Atlantis, 1990, 208 s.

PRAMENY

- Archiv: NA. Fondy ASYN (Syndikát novinářů), 02/1 (předsednictvo ÚV KSČ) a FÚTI (Federální úřad pro tisk a informace).
- Archiv: Národní muzeum, Rudé právo, ročníky 47, 48 a 49.
- Archiv: National Security Archive; The Prague Spring Foundation; http://www.gwu.edu/~nsarchiv/nsa/publications/DOC_readers/psread/doc81.htm#3
- Archiv: Parlament ČR, Archiv FS, NS IV (Národní shromáždění).
- Archiv: SOA, středočeský KV KSČ.
- Archiv: UK FSV, Rudé právo, ročníky 47, 48 a 49. Sbírky zákonů, roč. 1966 a 1968.
-

PRAŽSKÉ SOCIÁLNĚ VĚDNÍ STUDIE / PRAGUE SOCIAL SCIENCE STUDIES

Mediální řada 2007

001	Trampota, T.; Křeček, J.; Nečas, V.	Média a moc
002	Benda, J.	Zahraniční kapitál v českých vydavatelstvích časopisů
003	Šmíd, M.	Žurnalistika v informační společnosti: Internetizace a digitalizace žurnalistiky
004	Bednařík, P.	Obraz politické situace Polska v českém tisku na přelomu 60. a 70. let
005	Bednařík, P.	Synové a dcery Jakuba skláře I: Televizní seriál a jeho zachycení více než 50 let našich dějin
006	Reifová, I.	Synové a dcery Jakuba skláře II: Příběh opravdového člověka
007	Jungová, E.	Obraz veřejnosti v tisku na příkladu vládní krize. Analýza MF Dnes a Blesku

---

RUDÉ PRÁVO V KONTEXTU REFORM KONCE 60. LET: METODICKÉ POZNÁMKY KE KVANTITATIVNÍ ANALÝZE

Vedoucí výzkumu: Jakub Končelík, Tomáš Trampota

Spolupracovníci: studenti semináře Média a společnost — Radim Hladík, Eva Hloušková, Petr Kopáček, Vlastimil Nečas, Arnošt Novák, Jan Patera, Veronika Suchá, Bohumil Vostal

(Tato studie vznikla na základě koncepce sestavené a dat sesbíraných v rámci semináře Média a společnost pod vedením J. Končelíka a T.

Trampoty. Seminář (výzkum prováděný v jeho rámci) si kladl za cíl seznámit studenty s možnostmi užití frekventované metody kvantitativní obsahové analýzy při zkoumání méně běžného kontextu mediálních obsahů.)

Mediální řada MED-008

Redakční rada

Irena Reifová
Tomáš Trampota
Alena Lábová
Jan Cebe

Korektor

Blanka Pscheidtová

Vydavatel

FSV UK, Smetanovo nábřeží 6, Praha 1

Kontakt

veda@fsv.cuni.cz
